

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ, AHLÂKÎ, EDEBÎ, MESLEKÎ AYLIK DERGİ

9. Cilt

Kasım - Aralık 1970

102 - 103. Sayı

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Hac İbâdeti ve Şer'i Hikmetleri Lûtfi DOĞAN	357
Kur'ân-ı Kerim'de Hac Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU	361
Ol Beldeye Nail PAPATYA	371
Hac ve Faziletleri Doç. Dr. Talât KOÇYİĞİT	372
Hac Takvimi M. Talât KARAÇİZMELİ	377
Yâ Rasûlallah! Mehmed ÂKIF	380
Haccın Nevî'leri ve Tatbikatı Fahri DEMİR	381
Peygamberimiz'in Yüce Ahlâkı Hüseyin ÖZGÜN	386
Peygamber Efendimiz'in Tebliğ Metodu İ. Necmeddin NURSAÇAN	389
İslâm Medeniyetine Türklerin Hizmetleri Doç. Dr. Salih TUĞ	396
Hz. Muhammed Devrinde Arap Yazısında Harake ve Nokta Tayyar ALTIKULAÇ	403
Vakf ve Vakfın Hükümleri Demirhan ÜNLÜ	407
İslâm ve İnsan Süleyman Hayri BOLAY	411
Dua Ramazan ARSLANBABA	415
Kâ'be Yolcularına İsmail Lûtfi ÇAKAN	420
Osmanlılarda Yüksek İftâ Makamı Ali Himmet BERKİ	423
Kameri Ayların Tesbiti	428
Mehmed Akif'in Şahsiyeti Veli ERTAN	430

HAC TAKVİMİ

M. Talât KARAÇİZMELİ

Din İşleri Yüksek Kurulu
Raportörü

K ameri senenin Şevval, Zilka'de aylarıyla Zilhicce ayının ilk on gününe hac ayları mânâsına gelen eşhür-i hac denilir ki, biz buna hac mevsimi diyoruz. Çünkü umumiyetle hacı namzetleri, bu aylar içerisinde hac niyetiyle Hicaz'a hareket eder ve hac için ihrama girerler. Hanefî mezhebinde bu mevsimden evvel de hac niyetiyle ihrama girilebilirse de, Şâfiî mezhebine göre, hac mevsiminden önceki ihram, omre için olup, hac için muhakkak zikredilen günler içerisinde ihrama girilmesi gereklidir.

Hac yolculuğuna çıkan bir kimse, Mikad denilen ve ihramsız geçilmesi dinen yasak bulunan noktaya gelince, —ki bu mahaller Mekke-i Mükerrerme'nin her cihetinde tespit edilmiştir— ihrama girer. Deniz veya hava yoluyla seyahat edenler ise, Mikad hizası yahut üstüne gelince ihrama girmiş olmalıdırlar. Böylece hac vazifeleri başlamış olur.

Konumuz hac takvimi, yâni hacı namzetlerinin hangi günlerde ve nerelerde ne yapacaklarını anlatmak olduğu için, haccın fikhî hükümleri ve tatbikatından bahsetmeyeceğiz.

Mikad'da ihrama giren hacı adayı, Mekke-i Mükerrerme'ye geldiğinde, niyet etmiş olduğu hac şekline göre, icâbeden vazifeleri edâ eder. Eğer hacı ifrad'a niyetli ise:

- 1 — Kudum tavâfını ve sa'yi yapmak üzere Mekke-i Mükerrerme'ye geldiğinde, mümkünse gusleder, değilse abdest tazeler.
- 2 — Bâb-ı Selâm'dan Kâ'be-i Muazzama'nın bulunduğu Mescid-i Harâm'a girer.
- 3 — Kudum tavâfını yapar.
- 4 — Makâm-ı İbrâhim'de iki rek'at namaz kılar. —Burada imkân bulamazsa namazını mescidin herhangi münasip bir yerinde de kılabilir.—
- 5 — Zenzem kuyusuna vararak yüzünü Beyt'e çevirip zemzemden su içer.
- 6 — Sa'y etmek için Safâ mevkiine giderek Safâ ve Merve tepeleri arasında sa'yeder.
- 7 — Hacc-ı İfrad'a niyetli bulunduğu için ihramdan çıkmayarak terviye gününe kadar Mekke-i Mükerrerme'de bekler ve bu arada bol bol tavaf yapar.

Âfakî yâni dışardan Mekke-i Mükerrerme'ye hac için gelmiş olanlara, tavaf etmek nafîle ibâdetten daha fazîletlidir.

Mütemetti olarak haccı edâ etmek isteyen kimse ise, Mikad'da ihrâma girince:

1 — Yalnız omre için niyet eder.

2 — Mekke-i Mükerrerme'ye gelince, gusûl veya abdestten sonra yukarıda bahsedilen şekilde Mescid-i Harâm'a dâhil olur.

3 — Omre tavâfını yapar, iki rek'at namaz kılar, zemzemden içer ve sa'yeder.

4 — Tıraş olur, ihramdan çıkar, normal elbiselerini giyer ve o da artık terviye gününe kadar bekler.

5 — Terviye günü yeniden ihrâma girerek hacca niyet edip Arafat'a çıkar.

Hacc-ı Kıran yapan kimse ise, Mikad'da hem omre, hem de hac için niyet eder. Mekke-i Mükerrerme'ye vâsil olunca, yukarıda bahsedilen şekilde hareketle Mescid-i Harâm'a girer.

1 — Önce omre için tavaf ve sa'yeder.

2 — Sonra tekrar Beyt-i Muazzama'ya gelip hac için kudum tavâfını yapar ve sa'yeder. —Dilerse iki tavâfı arka arkaya yaparak namazlarını kıldıktan sonra, üstüste iki kere sa'yeder, ki bu da câizdir.—

3 — İhramdan çıkmaz ve terviye gününü bahsedilen şekilde bekler.

Bu tavafalarda ıstıba ve remel ile, sa'yilerde de hervele yapılır.

Terviye günü ki, bu Zilhicce'nin sekizinci günüdür, o gün bütün hacı adayları Arafat'a hareket ederler. Sünnet olan, bu günü Mina'da geçirip, ertesi günün sabah namazından sonra Arafat'a hareket ise de, günümüzde hac farızasını edâ edenlerin çokluğu ve bu yolculuğun motorlu vasıtalarla yapılması dolayısıyla, terviye günü Mekke-i Mükerrerme'den hareket eden hacı adayları doğrudan Arafat'a gitmektedirler. Zîrâ diğer şekilde hareket, yâni Mina'da geceleme büyük güçlükler doğurduğundan, bu vukuf günümüzde güçlüğü def'i sebebiyle terkedilmiş bulunmaktadır.

Böylece terviye günü Arafat'a gelmiş olan hacı namzetleri, geceyi Arafat'ta geçirip, ertesi arefe günü de öğle ile ikindi namazlarını, cem-i takdimle öğle vaktinde Arafat'ta kıldıktan ve ikindiden sonra Arafat'ta Cebel Rahmet'in eteğinde vakfe yapıp duâ ettikten sonra, güneş batınca Müzdelife'ye müteveccihen hareket ederler. Haccın iki rüknünden biri olan Arafat'taki vakfe arefe gününün zevâl vaktinden bayramın birinci günü fecrin doğuşuna kadardır. Yâni, Zilhicce'nin dokuzuncu günü zevâl vaktinden başlayıp, onuncu günü fecrin tulû'u —şafağın söküşüne— kadar devam eder. Bu zaman içinde Arafat'ta bir an duran dahi rüknü edâ etmiş sayılırsa da, vâcib olan güneş batıncaya kadar Ara-

fat sâhası dâhilinde bulunmaktır. Şâfiî mezhebinde de vukuf zamanı yukarıda anlattığımız gibi, arefe günü zevâlden başlayıp bayram gününün fecr vaktine kadar devam eder. Zilhicce'nin dokuzuncu günü olan arefe günü güneş battıktan sonra Müzdelife'ye hareket eden hacı namzetleri, Müzdelife'ye gelinceye kadar akşam namazını yolda kılmayıp, Müzdelife'ye gelince, akşamla yatsı namazını cem-i tehirle yatsı zamanında beraberce edâ ederler. O gece şafak sökünceye kadar Müzdelife'de kalınır. Bu arada rem-yi cimar (şeytan taşlama) için yetmiş adet küçük taş toplanır ve yıkanarak bir beze çıkınlanıp kaldırılır. Şafak sökünce sabah namazı Müzdelife'de kılınıp bir miktar tevakkuftan sonra Mina'ya hareket edilir. Şâfiî mezhebinde Müzdelife'de geceyarısına kadar kalmak kâfi ise de, Hanefî mezhebinde şafak sökünceye kadar beklemek vâcib olup, şafak söktükten sonra sabah namazı da Müzdelife'de kılındıktan sonra, hareket etmek icâbeder¹.

Zilhicce'nin onuncu günü ki, bayramın birinci günüdür, sabah namazını Müzdelife'de kılan hacı adayları, Mina'ya müteveccihen hareket ederler. Mina'ya gelince önce Cemre-i Akabe'ye (büyük şeytana) yedi taş atan hacı adayları, eğer müfrid iseler, yâni Hacc-ı İfrad'a niyetli iseler, tıraş olur ve ihramdan çıkarak Mekke-i Mükerrerme'ye hareketle haccın diğer rüknü olan, ziyaret tavâfını yapar ve tekrar Mina'ya dönerler. Hacc-ı Temettü' veya Hacc-ı Kıran'a niyetli bulunanlar ise, Cemre-i Akabe'de yedi taş attıktan sonra, kurbanlarını keserek tıraş olup, ihramdan çıkarlar. Onlar da ziyaret tavâfı için Mekke-i Mükerrerme'ye gidip, bu rüknü edâ ederek Mina'ya dönerler. Tavâf-ı ziyaretin bayramın ilk üç günü içerisinde yapılması vâcib olup, mâzeretsiz olarak daha sonraya bırakılmaması lâzımdır.

Mina'ya dönen hacılar, artık üç gün orada kalarak bayramın ikinci ve üçüncü günleri de zevâlden sonra Cemre-i Ulâ, Cemre-i Vusta ve Cemre-i Akabe'ye yedişer taş atarlar. Bayramın üçüncü günü taşlama işi bittikten sonra, yine Mekke-i Mükerrerme'ye hareket başlar. Üçüncü gün, güneş batıncaya kadar Mina'dan ayrılamayanlar, o geceyi de orada geçirip, ertesi gün her üç cemreyi taşıdıktan sonra Mekke'ye hareket ederler. Mekke-i Mükerrerme'ye gelenler tavâf-ı sader (vedâ tavâfı) nı da yaparak hac vazifesini tamamlamış olurlar ki, artık hacıların memleketlerine dönmelerine bir mâni kalmamış olur.

Bu mukaddes beldeye giden hacılar, Medîne-i Münevvere'ye giderek Hz. Peygamber (S.A.S.) i de ziyaret etmeyi teamül haline getirmişlerdir.

Cenâb-ı Hak bütün din kardeşlerimize, bu farzı hakkıyla edâ etmeyi nasip ve müyesser eylesin. Âmin.

(1) Hac farızası eda edilirken vaciplerin terki, dem, kurban kesmeyi icab ettirdiğinden bu hususlara çok dikkat etmek gerekir.